

У житті настає момент, коли ти кажеш лісу,
морю, горам, світу:
«Тепер я готова».

Анні Ділард

Уявіть, що ховається на чорному дні озера. Розбухлі від води дерев'яні руїни. Риба, що безтурботно плаває на глибині, не боїчись потрапити на гачок. Водорості, що звиваються, немов танцівниці в гіпнотичних рухах. Станьте на самісінький край берега, відчуйте, як хвилі накочуються на черевики, і уявіть, наскільки близький цієї миті світ, такий самий мовчазний і чужий, як місяць, недосяжний для світла, тепла й звуку.

Мій дім стоїть на дні озера. Наша ферма під водою, вкрита брудом і мулом, її залишки неможливо відрізнити від уламків човна. Серед руїн моєї спальні та вітальні, де ми колись щонеділі збиралися всією родиною, тепер грайливо кружляє форель. Гниють сарай і корита. Іржавіє покручений колючий дріт. Колись родюча земля занедбана.

У підручниках історії створення водосховища Блу-Меса подано як героїчне звершення, як грандіозний задум, що мав подолати проблему доставки дорогоцінної води з приток річки Колорадо на посушливий південний захід. Можливо, саме ці добрі наміри й приборкали дикий норів річки Ганнісон, перетворивши її на озеро, але я хочу вам розповісти іншу історію.

Колись у цьому місці річка була мені по коліна. Тоді вона, нестримно пінячись, мчала через долину, де, власне, на світ з'явилась я, а над нею височіли безкраї самотні простори заповідної зони Біг-Блу-Вайлдернесс. Я знала Айолу з її запашними сніданками та гамірними фермами й ранчо, де промені вранішнього сонця спершу освітлювали східну сторону Мейн-стріт, а потім повільно переміщалися вгору міста, через

залізничні колії та шкільне подвір'я, щоб осяяти червоно-синій вітраж крихітної церкви. Я визначала час за глухими гудками потягів о 9:22, 14:05 і 17:47. Я знала всі короткі шляхи, містян і найстаріше дерево в нашому саду, яке щороку давало найсолодші персики. І, мабуть, як ніхто інший, я відчувала смуток цього місця.

Завдяки тим-таки добрим намірам тутешнє кладовище було перенесено високо на пагорб (сподіваюсь, усі наші сімейні надгробки на своїх місцях), де й досі стоїть за білою залізною огорожею, похиленою під вагою снігу. Інакше добрі наміри потопили б усю Айолу.

Уявіть собі мовчазне забуте місто, що гние на дні озера, яке колись було річкою. Якби ви запитали, чи змиваються радість і біль того місця, що йде на дно під час повені, я відповіла б вам: «Ні». У місцях, де минає наша юність, ми стаємо собою, втрачаючи, досягаючи й закарбовуючи в пам'яті кожен пейзаж.

Частина I

1948–1949

1948

У ньому не було нічого особливого.
Так мені спочатку здалося.

— Вибачте, — промовив юнак, смикаючи брудними великим і вказівним пальцями край своєї пошарпаної червоної кепки. — Я шукаю нічліжку. Чи дістануся до неї цією дорогою?

Ось таке просте запитання я почула від незнайомця-замазури, що проходив поряд саме тоді, коли я під'їхала до перехрестя Мейн-стріт і Норт-Лора-стріт.

Його комбінезон і руки були чорними чи то від мастила, чи то від землі — хоча це було щось інше, бо дуже темне. Брудні щоки. Смаглява шкіра блищала від поту. Пряме чорне волосся стирчало з-під кепки.

Це був звичайний осінній день: я подала домашнім сніданок, попоралася у дворі та коло худоби, зібрала два кошики персиків — прохолодний ранковий вітерець розніс їхні пахощі по всьому саду, — розвезла щоденну доставку, тягнувши хиткий візок за своїм велосипедом, а потім повернулася додому готувати обід. Тоді я й зрозуміла, що звичні речі таять у собі безліч загадок, — так само море приховує таємничий світ у своїх глибинах.

— Цією дорогою ви дістанетеся будь-куди, — відповіла я.

Я не намагалася вразити його дотепністю чи якимось привертнути до себе увагу, але, судячи з його легкої усмішки й завислої в повітрі паузи, моя відповідь його розвеселила. Він поглянув на мене так, що всередині все перевернулося.

— Тобто я мала на увазі, що це дуже маленьке містечко, тут усе поряд, — проторохтіла, щоб якимось виправити ситуацію,

немов хотіла дати зрозуміти, що я не з тих дівчат, яким підморгують хлопці.

Очі незнайомця були чорні й блискучі, як вороняче крило. Але найбільше мені запам'ятався його погляд — добрий і лагідний, він зігрівав теплом, яке йшло зсередини й розливалось навкруги, немов вода з переповненої криниці. Якусь мить він уважно дивився на мене, усміхаючись, а потім смикнув за край кепки й рушив до пансіону «У Данлепа» наприкінці Мейн-стріт.

Справді, ця напіврозбита дорога вела до всіх, так би мовити, визначних місць нашого містечка. Крім згаданого пансіону тут був готель «Айола» для вибагливої публіки, позаду нього — таверна для тих, хто любив випити, а також заправка, крамниця з господарчими товарами «У Джернігана», пошта, кафе, де завжди пахло кавою та беконом, крамниця «У Чепмена», де можна було купити смаколиків і досхочу наслухатися місцевих пліток. У західній частині міста височів високий флагшток між будівлею школи, у якій я колись вчилася, і білою дощатою церквою, куди ми, святково вбрані, щонеділі ходили всією родиною, коли була жива мати. Далі Мейн-стріт різко переходила в схил, немов коротке речення, раптово перерване крапкою.

Я йшла в тому самому напрямку, що й незнайомиць, — щоб витягти брата з покерного салону за крамницею Джернігана. Але я не хотіла йти за цим хлопцем навздогін. Тож зупинилася на розі, щоб уважно його роздивитися, і затулила очі від променів полуденного сонця. Він ішов повільно, невимушено, розмахуючи руками, але голова, здавалося, трохи не встигала за тілом. Брудна біла футболка туго напиналася під лямками комбінезона. Він був стрункий, із широкими мускулистами плечима.

Ніби відчувши мій погляд, він раптом обернувся, і на його замурзаному обличчі засяяла усмішка. Мені перехопило подих, і тілом розлилося тепло. Він знову смикнув край кепки, повернувся й пішов далі. І хоча я не бачила його обличчя, проте була впевнена: він досі всміхається.

Тепер я розумію, що це була доленосна мить. Адже я могла розвернутися й піти по Норт-Лора-стріт додому готувати вечерю, забивши на Сета в покерному салоні, і він сам повертався б на ферму, де добряче отримав би на горіхи від батька й дядька Ога. Зрештою я могла б перейти на інший бік Мейн-стріт, сховавшись за деревами й автомобілями. Але я цього не зробила, і в цьому вся суть.

Натомість я зробила повільний крок уперед, а потім — ще один, інтуїтивно відчуваючи важливість кожного руху, кожного кроку.

Так сталося, що зі мною ніхто ніколи не говорив про привабливість. Мати померла, коли я була ще маленькою, тож я не встигла дізнатися від неї всіх цих жіночих секретів. Але навіть якби вона була жива, навряд чи ми торкалися б цієї теми, адже мати була тихою, правильною і дуже набожною жінкою. Вона любила нас із братом, але своєрідною любов'ю, обмеженою суворими рамками благопристойності і страхом перед Богом. Іноді ця старанно приховувана любов виривалася назовні у вигляді слідів від чорної гумової мухобійки на наших із братом дупцях або сліз, які вона швидко змахувала долонею після молитви. Я ніколи не бачила, щоб вона обіймала мого батька чи бодай раз поцілувала його. І хоча мої батьки були надійними партнерами та вправними господарями, я не бачила між ними пристрасті, характерної для чоловіка та жінки. Коротко кажучи, для мене їхні стосунки були й залишаються цілковитою загадкою.

За винятком одного моменту: був похмурий осінній вечір, я дивилася у вікно вітальні (мені тоді заледве виповнилося дванадцять), коли шериф Лайл під'їхав мокрою гравійною дорогою до нашого подвір'я, вийшов зі свого довгого чорно-білого автомобіля й нерішуче підійшов до мого батька. Крізь пару, що утворилася на склі від мого дихання, я побачила, як батько впав на коліна просто посеред двору, у свіжу від дощу багнюку. Я саме чекала, коли повернуться мати, мій двоюрідний брат Каламус і тітка Вівіан, які відвозили врожай персиків